

בחיבר המדעי מקפידים הקפדה יתרה גם על רישום נכון ומדויק של מונחים כלליים: שמות גיאוגרפיים, שמות אנשים, תארים ודרגות, מידות ומשקלות, מטבעות וכדומה.

יש לזכור כי מונח נכון הוא נכון למקומו ולשעתו בלבד, מטעם זה אל תדבר, לדוגמא, על "אזרחים" בסודאן במאה התשע-עשרה, על "תורכיה" בתקופה העות'מאנית או על "דונאמים" במצרים.

אל תהסס להשתמש במונחים המקוריים המקומיים שנמצאו, או נמצאים, בשימוש במקום ובזמן בהם אתה דן, תחת המונחים הכלליים המקבילים להם בעברית או בלועזית. באמצעות המונח המקורי אתה משיג יתר דיפרנציאציה, דיוק ובהירות. לעומת זאת, שימוש במונח המקביל עלול להקנות לדברך משמעויות שהן זרות להקשר של הדיון ואילו המטען הספציפי שאותו נושא המונח המקורי עלול ללכת לאיבוד. לדוגמא: אל תכתוב "אנשי-דת" או "כוהנים" במקום עלמא כי בכך תצמצם את משמעותו של המושג האסלאמי המקורי, ואל תכתוב "אריסטוקרטיה" במקום אשראף כי יהיה בכך משום סילוף חמור. מונח בלתי-מקורי נושא עימו, לעיתים, מטענים ערכיים של גנאי או שבח, שהם אופייניים לנקודת השקפה מבחוץ. לדוגמא: קרא לפדאיין בשם בו הם נקראים, פדאיין, והימנע הן מכינוי הגנאי הישראלי "מחבלים" והן מן הכינויים הטעונים הלוועזיים כגון "אנשי גילה". אל תנהג כמו הללו אשר, מתוך רצון לשמור על "טהרתו" של הסגנון העברי, מחפשים באוצרות הלשון מונחים מקבילים כדי להחליף בהם את המונחים המקוריים. בדרך זו הם עוקרים את הנושא מסביבתו ההיסטורית הנכונה ולעיתים משווים לסגנונם גוון ספרותי-ארכאי אשר אין מקומו בחיבר המדעי. לדוגמא: כאשר אתה דן בתקופה העות'מאנית כתוב פאשא ואל תזדקק למונח "פחה" המחזיר אותך לימי עזרא ונחמיה (ובסופו של חשבון, הלא גם המונח "פחה" היה בשעתו מונח זר אך הקדמונים לא ראו בהזדקקות אליו כל פסול).

השימוש בצורות מקוריות מדויקות רצוי ביותר לגבי שמות עצם פרטיים, אלא אם כן ניתן לרשםם בצורה עברית חד-משמעית ומוסכמת (לדוגמא: נגיע חמאדי; אבל קהיר ולא אל-קאהרה). כאשר, בהיעדר שם עברי כזה, עומדת בפניך הבירה בין הצורה המקורית לצורה האירופית – בחר בצורה המקורית; לעיתים רצוי שתעדף בחיבור המדעי צורה מקורית אפילו על צורה עברית כאשר **מקור ההשראה** של צורה זו הוא אירופי (דוגמאות: רשיד ולא "רוזטה", עתימאן ולא "עותומאן"). יחד עם זאת, יצוין כי בלשון יומיום נשתרשו מספר צורות אירופיות, או צורות בהשפעה אירופית, במידה כזו ששוב אין כבר טעם לתקן (לדוגמא: "סואץ" במקום סויס).

מכל מקום, בין אם אתה בוחר במונח המקורי ובין אם במונח מקביל בלתי-מקורי – היה נאמן באופן עקבי לצורה בה בחרת. לדוגמא: כשאתה דן בערבי הארץ, הינך רשאי להשתמש במונח המקורי "פלסטינים" (פי רפויה) או במונח שהתקבל בשעתו בעברית "פלשתינאים"; אולם אינך רשאי להשתמש בצורות כלאיים, כגון "פלסטינאיים".

אם אתה נזקק למונח מתורגם – למשל בתור הסבר למונח מקורי – העדף תמיד את הצורה המקבילה בעברית על זו האירופית. לדוגמא: הינך רשאי לציין שדרגתו של עבד אל-חכים עאמר בעת ההפיקה, צאע, היתה דרגת "רב-סרן", אך לא יהיה זה הגיוני להציג את דרגתו במונח "מייגרי".

באשר לצורת הרישום של מונחים ושמות זרים, שמור על הכללים הבאים:

(א) רשום אותם תמיד בתעתיק מדויק. אל תוסיף אימות קריאה; אם הקריאה בלעדיו היא קשה – נקד במקומות המתאימים.

(ב) ציין כל מונח זר על-ידי גופנים מוטים (קורסיב) או על-ידי קו מתחת לו, אלא אם כן הוא שם עצם פרטי.

(ג) אם המונח או השם שגורים ומקובלים, או מופיעים בחיבורך לעתים תכופות מאד, הינך רשאי להוסיף להם אימות קריאה, ולראות עצמך פטור מלעבור לגופנים מוטים או למתוח קו מתחתם (לדוגמא: סולטאן, חוסיין, כוויית). בשמות פרטיים מקובלים רבים, בעיקר גיאוגרפיים, נהוג להשמיט את אל-הידיעה (דוגמאות: סודאן, עיראק, מדינה, חגי'אז).

(ד) הוסף למונח המקורי סיומות ותחיליות עבריות לפי הצורך (הללו לא יצוינו בדרך כלל בגופן שונה או בקו תחת). לעתים נוח יותר להוסיף תחילית או סיומת בשפה המקורית, אך בשום פנים אין להצמיד למונח תחילית או סיומת השאובה משפה לועזית שאינה שפת המקור. (לדוגמא: לבית-אמיה אפשר להתייחס על פי הסיומת העברית, "אמיי", או הערבית, "אמויי"; אך אין לגזור מן השם מארון את התואר "מארוניטי" המקובל בלועזית ויש להקפיד לכתוב "מארוני").

(ה) את צורת הרבים יוצרים על-ידי הצמדת צורת הרבים העברית למונח המקורי ביחיד. לכך יש יוצאים מן הכלל: אם באופן שגור הנושא מופיע ברבים, אם אין צורת ריבוי נוחה בעברית, או אם קיימות במקור צורות ריבוי בעלות משמעויות שונות (לדוגמא: ואלים, קאדים; אבל עלמא, באשאואת, ומשאחי' להבדיל משיחי').

6. תאריכים

הלוח האזרחי, דהיינו הגריגוריאני, הוא הלוח התקני בחיבור המדעי. כאשר המקורות מציגים תאריכים המבוססים על לוח אחר, ויש טעם להביא תאריכים אלה בחיבור, עליך לחשב, או למצוא את התאריך האזרחי המתאים ולרשמו בצד התאריך המקורי. אתה יכול להיעזר בלוחות השוואה (עמ' 106-127)¹ או בתכנות מחשב הממירות

1 ראה א"א עקביא, הלוח ושמשו בכרונולוגיא (ירושלים: מאגנס, תשי"ג/1953); הני"ל, לוח לששת אלפים שנה (ירושלים: מוסד הרב קוק, תשל"ו); G.S.P. Freeman-Grenville, *The Islamic and Christian Calendars* (Rev. ed. Reading: Garnet Pub., 1995).